

FŐVÁROSI BÍRÓSÁG
BÜNTETŐ KOLLÉGIUMVEZETŐ
2007.EI.I.A.17/15. szám

A közvetítői eljárás törvényi szabályozása, jogértelmezési kérdések (2007. január 1. - 2007. június 30.)

A Be. 221/A.§ (2) bekezdése a közvetítői eljárás céljaként a bűncselekmények következményeinek a jóvátételét és a gyanúsított jogkövető magatartásának elősegítését jelöli meg. A közvetítői tevékenységről szóló külön törvény (2006. évi CXXIII. tv.) fogalmi meghatározása közelebb visz az új intézmény megértéséhez. A bűncselekmény elkövetése által kiváltott konfliktuskezelő eljárás a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetve ügyészségtől független harmadik személy bevonásával. A közvetítői eljárás bevezetését az áldozatvédelem, a sértetti jogosultságok és igények fokozott figyelembevételére, a terhelt és a sértettek esetében a büntető igazságszolgáltatás káros következményeinek elkerülése indokolta. A helyreállító igazságszolgáltatás a bűncselekménnyel okozott sérelem jóvátételére úgy ad lehetőséget, hogy az elkövető és a sértett az igazságszolgáltatási hatóságok eljárását, míg a terhelt a büntetőjogi hagyományos jogkövetkezményt, a büntetést is elkerülheti.

A 2006. július 1. napján történt Be. módosításnak a közvetítői eljárásra vonatkozó szabálya csak a külön törvény megalkotásával, 2007. január 1. napjával lépett hatályba. Egységes joggyakorlat kialakulását jelentősen nehezítette, hogy a jogalkotó a közvetítői eljárást a bírói szakaszt megelőző eljárásaként dolgozta ki, így a mediáció eljárásjogi eszközének, az eljárás felfüggesztésének törvényszakaszait keresve kaphatunk csak választ arra a kérdésre, hogy a vádirat benyújtása után a tárgyalás előkészítésének szakaszában, a tárgyalás kitűzése, illetve megkezdése után, sőt a tárgyalás elnapolása után is lehetőség van a felfüggesztésre és azt is az egyéb szabályokkal összevetve állapíthattuk meg, hogy közvetítői eljárás lefolytatása érdekében legfeljebb a határozathozatal végett tartott tanácsülésig kerülhet sor.

Ezzel a törvényi szabályozási technikával magyarázható, hogy téves döntések születtek a tekintetben, hogy csak az elsőfokú, vagy a fellebbezés folytán tartott másodfokú eljárásban is alkalmazható a jogintézmény. Továbbá az is vitatható, hogy csak a nyomozati gyanúsított beismerés, vagy a tárgyaláson tett beismerő vallomás is teljesíti a közvetítői eljárásnak a Be. 221/A.§ (3) b.) pontjának egyik feltételét. A szóhasználat elvileg eldöntheti a kérdést (gyanúsított), de éppen a közvetítői eljárás kidolgozatlansága miatt a válasz nem megnyugtató. Ugyanígy félreérthető a már említett szakasz (4) bekezdésének az a szabálya is, amely szerint az eljárást felfüggesztő és a közvetítői eljárást elrendelő határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak, mert ez csak annyit jelent, hogy nyomozati szakban, amikor az ügyész hivatalból is közvetítői eljárásra utalhatja az ügyet és az eljárást felfüggesztheti, illetve így jár el a felek kérésére, értelemszerű a jogorvoslat kizárása. A bírói szakban történő felfüggesztésre nem ezek a szabályok vonatkoznak, itt már nem kerülhet sor hivatalból való eljárásra, a felek indítványáról dönt a bíróság, az ügyészt pedig döntési helyzetbe kell hozni a határozat elfogadása tekintetében. Emiatt a hiány miatt jutottunk el a Be. 276.§-ának az általános fellebbezési jogra vonatkozó indirekt szabályaihoz és helyezkedtünk arra az álláspontra, hogy mind az ügyész, mind pedig a felek fellebbezéssel élhetnek a közvetítői eljárás tárgyában született elutasító, vagy az eljárást felfüggesztő határozatával szemben.

A Bírósági Határozatok 2007. év augusztusi számában jelent meg a Legfelsőbb Bíróságnak a közvetítői eljárást értelmező jogegységi döntése, amely nyilvánvalóan megkönnyíti az egységes jogalkalmazást és oldani képes a hiányos jogalkotásból fakadó bizonytalanságot.

Ha ennek a vizsgálatnak az is célja, hogy az új intézmény gyakorlati alkalmazása során felmerült törvényalkotói hibák kijavítása iránt is kezdeményezések szülessenek, vagy teret kapjanak azok az új gondolatok, amelyek az intézmény megismerése, működtetése során a gyakorlat oldaláról merülnek fel, akkor szeretnénk néhány figyelmet érdemlő megjegyzést is tenni.

Nem volt szerencsés a Btk. 36.§-ának a tevékeny megbánás címet adni, mert az másra volt fenntartva.

El lehet gondolkodni azon is, kell-e nevesíteni a bűncselekmények körét, nem elegendő-e a törvényi fenyegetettséget megjelölni, akár ötéves büntetési tartamban.

A tevékeny megbánás szerepelhet büntethetőséget megszüntető és a büntetést korlátlanul enyhíthető okként is. Nem tartom indokoltnak a tevékeny megbánást kizáró körülmények között a Btk. 36.§ (3) d.) pontját, mert ezek a körülmények kétségtelenül kizárják a büntetés végrehajtásának felfüggesztését, a feltételes szabadságból történő kizárást, stb. de nincs közük a közvetítői eljárás engedélyezéséhez.

Más országokban a közlekedési bűncselekményekkel összefüggő gondatlan halálos eredmény sem zárja ki a mediációt, hiszen ilyen esetben az elhunyt személy helyett az elkövető a családnak nyújthat olyan hasznos segítséget, amely alapja lehet a büntetőjogi következmények elkerülésének.

Változtatni lehetne a tevékeny megbánás alapját képező feltételnek, „a bűncselekménnyel okozott kár megtérítésének” követelményén. Ha elfogadjuk, hogy az elkövető és az áldozat közötti sikeres megegyezés a két fél akaratan múlik, akkor nem kellene jelentőséget tulajdonítani a kár büntetőjogi fogalmának. Az intézmény akkor is elérné célját, ha például vagyoni elleni bűncselekmények esetében a sértett jóvátételként az adott minősítéshez kapcsolódó kárösszegeknél alacsonyabb összeget is elfogad. Ez kétségtelenül az ő érdekét is szolgálja, mert korábban és biztosabban teljesül a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése. Ellenben ha ragaszkodunk a hatályos törvényi fogalomhoz, a sértett esik el hosszú időre, de talán végérvényesen az őt ért sérelem reparálásától.

Lehet, hogy csak a törvény hatályba lépését követő átmeneti időszakban hiányzik az a lehetőség, hogy a tárgyaláson tett vádlotti megbánó, beismerő nyilatkozat is alapját képezhesse a közvetítői eljárásnak, de el lehet gondolkodni ezen a változtatáson is. Mindenképp egyetértünk azzal a megfogalmazással, hogy a közvetítői eljárás célja a sértetti jóvátétel, következménye a vádlottal szembeni büntetőeljárás megszüntetése, vagy büntetés során a korlátlan enyhítés lehetősége és ha megfelelő a jogszabály és a gyakorlat jól működik, akkor következmény lehet a bíróságok tehermentesítése is, de ez a kitűzött célok között nyilvánvalóan nem szerepelhet. Ebből is következik, hogy a mediáció kitüntetett terepe a büntetőeljárás kezdeti szakasza, mert így kerülheti el a sértett a többszöri tárgyalásra szóló megidézését, a büntetőeljárásból sokszor kétséges kárérvényesítést, a terhelt pedig az eljárás okozta stigmatizációt.

A közvetítői eljárás konjunktív feltételeit a Be. 221/A.§ (3) bekezdése tartalmazza, amelyek közül az a.), b.) és c.) pontok ténykérdéseken alapulnak, a d.) pont az, amely mérlegelést igényel a mediációs eljárásra utalás tárgyában. Másképpen fogalmazva ez azt jelenti, hogy az első három pont fennállása esetén sem feltétlen az ügyészség és a bíróság álláspontja, mert még mindig hozhat olyan döntést, hogy a bűncselekmények jellege, az elkövetés módja, vagy a gyanúsított személye nem indokolja ennek az eljárásnak a lefolytatását. Először is azt gondolom, hogy helyes egy ilyen felhatalmazást adni az ügyészség és a bíróság számára, másrészt azt, hogy tartózkodni kell a visszaélés-szerű gyakorlásától. Fővárosi tapasztalat, hogy a közlekedési ügyekben az ügyészség nem utalja közvetítői eljárásra azokat az ügyeket, amelyekben feltétlenül szükségesnek tartja a járművezetéstől eltiltás alkalmazását. Az ügyészség, mint az állam büntetőhatalmának érvényesítője nyilvánvalóan számításba veheti ezeket a szempontokat is, de szerencsésebb lenne, ha erről a

kérdésről – amennyiben ez egy elvi élel kimondott vélemény – jogszabályi szintű rendelkezés születne.

A vizsgálati módszer

1. Az adott időszakban – hat hónap alatt – a bíróságra érkezett vádiratok tekintetében történő vizsgálat.
2. Az összes olyan ügyre vonatkozó elemzés, amelyben indítványozták a közvetítői eljárás elrendelését az adott időszakban.

A 1. pontban leírt módszer szerint elvégzett vizsgálat alapján megállapíthatóvá válik, hogy a hat hónap időtartam alatt az adott bíróságokra érkezett vádiratokhoz mérten hány esetben került sor közvetítői eljárás lefolytatására vonatkozó indítvány előterjesztésére és ezekhez viszonyítva hány esetben függesztették is fel az eljárást. Ezen túlmenően az ügyekben vizsgálhatóvá válik maga a jogintézmény is a később megjelölt szempontok alapján.

A 2. pontban vázolt eljárás szerint az összes ügy elemzés tárgyát képezi, amelyben indítványozták a közvetítői eljárás elrendelését. Ez a módszer annyiban szerencsésebb az 1. pontban meghatározottnál, hogy sokkal több ügy képezheti a vizsgálódás tárgyát, így egyszerűbben, pontosabban és nagyobb biztonsággal vonhatunk le következtetéseket az eljárásra vonatkozóan.

Mindezek alapján az adott időszakban a bíróságra érkezett vádiratok és a mediációs eljárásokra vonatkozó indítványok arányosítása után, a 2. pontban foglalt módszer alkalmazása válik indokolttá, nem elhanyagolva az adott időszakban érkezett vádiratok alapján indult eljárások külön elemzését sem.

A vizsgálat anyagát a főváros illetékességi területén lévő bíróságokon született határozatok képezik, amelyek elemzésének érdekében a kerületi bíróságok és a Fővárosi Bíróságon működő másodfokú tanácsok küldték meg határozataikat. A kerületi bíróságokról érkezett anyag abban az esetben képezte a vizsgálat tárgyát, amennyiben megállapítható volt, hogy a meghozott határozat már első fokon jogerőssé vált. Abban az esetben, ha az elsőfokú végzés ellen fellebbezés érkezett a bíróságra, a másodfokú határozat képezte a vizsgálat tárgyát. Ezzel a módszerrel kiküszöbölhető az ismétlődés lehetősége.

Mindezekon túlmenően megjegyzem, hogy bár a vizsgálat alapját számszerű adatok képezik, nem zárható ki annak a lehetősége, hogy a kerületi bíróságok nem küldtek minden e tárgyban született határozatot. A beérkezett határozatok is alkalmasak azonban arra, hogy megválaszoljuk az országos vizsgálat ajánlott szempontrendszerében megfogalmazott kérdéseket.

Szempontok

Ügyek és vádlottak száma

A vizsgálat szempontjainak meghatározásakor elsődlegesen azt szükséges kiemelni, hogy az elemzés a vádlottak, vagy az ügyek számához igazodik-e? A gyakorlatban ez nem jelenít meg szignifikáns eltérést, mivel az eljárásra utalt ügyek igen kis százalékában merült fel ez a kérdés. Ez példával alátámasztva azt jelenti, hogy az adott időszakban érkezett vádiratok alapján indult 30 mediációs ügy közül 1 ügyben szerepel mindösszesen több, így két vádlott.

Többes elkövetés

További szempont – az előzőhöz némileg kötődően – a többes elkövetés problematikája, amikor több, egymással társtettesi, részesi viszonyban álló terhelt esetén csak az egyik, vagy egyikük tekintetében lehetséges a közvetítői eljárás lefolytatása. Előljáróban jegyzem meg, hogy ez a körülmény a vizsgált esetekben nem jelentett problémát.

Halmazati problematika

A halmazati problémák vizsgálata része az elemzésnek, ezek gyakorta képezik akadályát az ügy közvetítői eljárásra való utalásának.

Terheltek és ügyek típusainak, illetve a kezdeményező személyének megkülönböztetése

A vizsgálati anyag kategorizálásra került a terheltek szempontjából az alapján, hogy az elkövető felnőtt vagy fiatalos, továbbá az ügyek típusai szerint: közlekedési, személy, illetve vagyon elleni, valamint aszerint, hogy melyik fél kezdeményezte az eljárás megindítását.

Kezdeményezés eredménye szerint

A vizsgálat egyik leglényegesebb pontját jelenti, hogy a közvetítői eljárást a bíróság elrendelte, így a büntetőeljárást felfüggesztette, vagy az indítványt elutasította. Amennyiben az eljárás felfüggesztésre került sor, a vizsgálat tárgyát képezte a felfüggesztés időtartama, illetve hogy arra az eljárás melyik szakaszában került sor, tehát a tárgyalás előkészítése során, tárgyalási szakban, esetleg – bár erre természetesen nem lenne lehetőség – a másodfokú eljárásban. Amennyiben a kérelem elutasítására került sor, elemzésre kerültek az elutasítás okaként szereplő tényezők, illetve mindkét előző esetben az, hogy az eljárás kezdeményezőjeként ki szerepel.

Gyakorlati problémák

Az eljárás alkalmazása során felmerült jogértelmezési kérdések.

2007. január 1. és 2007. június 30. napja között érkezett vádiratok. (Az 1. számú módszer szerinti vizsgálat.)

A főváros illetékességi területén lévő bíróságokra a fenti időszakban érkezett vádiratok alapján indult bírósági eljárások közül összesen **62** ügyben kezdeményezték közvetítői eljárás megindítását, az eljárás felfüggesztését. Ezen ügyek közül **30** esetben került sor az eljárás felfüggesztésére és az eljárás lefolytatására, míg **32** esetben az indítvány elutasításra került.

Az ügyek bíróságonkénti megoszlásáról az mondható el, hogy a **Pesti Központi Kerületi Bíróságra** az adott időszakban **30** olyan ügy érkezett, amelyben kezdeményezték mediációs eljárás lefolytatását (ez 22 vádlottat jelent) és ebből **10** esetben került ténylegesen sor a közvetítői eljárás elrendelésére jogerősen.

A **Budapesti II. és III. Kerületi Bíróságra** **8** ilyen ügy érkezett és **6** esetben született jogerős elrendelő határozat.

A **Budai Központi Kerületi Bíróságra** érkezett **10** ügyből **6** esetben került sor jogerősen az eljárás felfüggesztésére.

A **Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróságra** **6** ilyen ügy érkezett és **4** esetben született jogerős elrendelő határozat.

A **Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróságra** érkezett **4** ügyből **3** esetben került sor jogerősen az eljárás felfüggesztésére.

A **Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróságra** **4** ilyen ügy érkezett és **1** esetben született jogerős elrendelő határozat.

összes ügy, amelyben indítvány érkezett:	62	
ügyek száma első fokon, amelyben elrendelték:	26	
ügyek száma, amelyben másodfokon vált jogerőssé:	4	
összesen jogerősen elrendelték:	30	
fiatalkorú	1	
felőtt	29 + 1	
a bíróság elrendelte a közvetítói eljárást	30 + 1	
a bíróság elutasította az indítványt	32	
elrendelt ügyek típusai	személy elleni	11 + 1
	közlekedési	6
	vagyon elleni	13
a közvetítói eljárás kezdeményezője	ügyész	-
	vádlott	28 + 1
	védő	7 + 1
	törvényes képviselő	-
	sértett	7
	egyéb	-
a közvetítói eljárás elrendelésére mikor került sor	ügyészségi szakban	-
	tárgyalás előkészítése során	17
	tárgyalási szakban	9 + 1
	másodfokú eljárás során	-

2007. január 1. és 2007. június 30. napja között hozott jogerős határozatok. (A 2. számú módszer szerinti vizsgálat.)

A főváros illetékességi területén lévő bíróságokon a fenti időszakban összesen **159** ügyben kezdeményezték közvetítói eljárás megindítását, az eljárás felfüggesztését. Ezen ügyek közül **80** esetben került sor az eljárás felfüggesztésére és az eljárás lefolytatására, míg **79** esetben az indítvány elutasításra került.

Az ügyek bíróságonkénti megoszlásáról az mondható el, hogy a **Pesti Központi Kerületi Bíróságon** az adott időszakban **86** olyan ügy volt, amelyben kezdeményezték mediációs eljárás lefolytatását (ez 89 vádlottat jelent) és ebből **35** esetben került ténylegesen sor a közvetítói eljárás elrendelésére jogerősen.

A **Budapesti II. és III. Kerületi Bíróságon** **14** ilyen ügy volt és **11** esetben született jogerős elrendelő határozat.

A **Budai Központi Kerületi Bíróságon** **28** ügyből **17** esetben került sor jogerősen az eljárás felfüggesztésére.

A **Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróságon** **6** ilyen ügyben **4** esetben született jogerős elrendelő határozat.

A **Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróságon** a **7** ügyből **3** esetben került sor jogerősen az eljárás felfüggesztésére.

A **Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróságon** **16** ügyben kezdeményezték mediációs eljárás lefolytatását (ez 17 vádlottat jelent) és ebből **10** esetben született jogerős elrendelő határozat.

összes ügy, amelyben indítvány érkezett:	159	
ügyek száma első fokon, amelyben elrendelték:	67	
ügyek száma, amelyben másodfokon vált jogerőssé:	13	
összesen jogerősen elrendelték:	80	
fiatalkorú	1	
felőtt	79 + 5	
a bíróság elrendelte a közvetítői eljárást	80	
a bíróság elutasította az indítványt	79	
elrendelt ügyek típusai	személy elleni	21 + 1
	közlekedési	25 + 1
	vagyron elleni	34 + 2
a közvetítői eljárás kezdeményezője	ügyész	-
	vádlott	73 + 4
	védő	31 + 3
	törvényes képviselő	-
	sértett	14
	egyéb	-
a közvetítői eljárás elrendelésére mikor került sor	ügyészségi szakban	-
	tárgyalás előkészítése során	32
	tárgyalási szakban	48 + 5
	másodfokú eljárás során	-

Nem szerepel a táblázatban a közvetítői eljárással érintett egyetlen katonai ügy. Egy vádlottal szemben közlekedési bűncselekmény miatt emeltek vádat, a terhelt és védője indítványozták a mediációs eljárás lefolytatását és tárgyalási szakban került sor az eljárás felfüggesztésére.

Értékelés, további tapasztalatok, gyakorlati problémák:

1. Az indítvány elutasítása – az eljárás felfüggesztésének feltételei.

Az összes vizsgált ügy vonatkozásában 79 esetben került sor az indítvány elutasítására.

A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 221/A.§-a szól a közvetítői eljárásról. A szakasz (1) bekezdése kimondja, hogy a közvetítői eljárás a *személy* elleni, a *közlekedési*, illetőleg a *vagyron* elleni, *ötévi* szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás tartama alatt alkalmazható eljárás.

A (3) bekezdés alapján az eljárás legfeljebb hat hónapi időtartamra történő felfüggesztésére, és az ügy közvetítői eljárásra utalására nyílik mód, ha

a.) a *Btk.* 36. §-a alapján az eljárás megszüntetésének vagy a büntetés korlátlan enyhítésének lehet helye,

b.) a gyanúsított a *nyomozás során beismerő* vallomást tett, *vállalja*, és képes a *sértett kárát megtéríteni* vagy a bűncselekmény káros következményeit *más módon a sértettnek jóvátenni*,

c.) a gyanúsított és a *sértett is hozzájárult* a közvetítői eljárás lefolytatásához, valamint

d.) a *bűncselekmény jellegére*, az *elkövetés módjára* és a *gyanúsított személyére* tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető, vagy megalapozottan feltehető, hogy a bíróság a tevékeny

megbánást a büntetés kiszabása során értékelni fogja.

A fentiek és a vizsgálat tárgyát képező határozatok alapján a következő megállapítások tehetők:

A törvényhely (1) bekezdésében meghatározott feltételek hiánya miatt **12** esetben került sor az indítvány elutasítására. A **12** esetből **7** ügy vonatkozásában az állapítható meg, hogy a vádlottak kizárólag olyan típusú cselekményeket követtek el, amelyek esetében kizárt az eljárás felfüggesztése, míg **5** esetben a közlekedési, a személy, illetve vagyon elleni cselekmény halmazatban állt más bűncselekménnyel, és a bíróság álláspontja szerint nem volt mód az elkülönítésre. Ez azonban nem nevezhető általános megoldásnak a bírói gyakorlatban, mert több esetben sor került elkülönítésre és a közvetítői eljárás elrendelésére, csak az adott – az (1) bekezdésben meghatározott körbe tartozó – cselekmény vonatkozásában.

Több jogerős határozat indokolásában olvasható, hogy *a büntetőeljárás törvény nem ad lehetőséget egy ügyön belül a különböző cselekmények elkülönítésére, más – más módon történő elbírálására. Az egész ügy a maga teljességében nyilvánvalóan nem függeszthető fel, hiszen akkor a közvetítői eljárás keretébe nem vonható cselekmények büntetőjogi értékelés nélkül maradnának.* Ezzel szemben más indokolásban azt találjuk, hogy *nem vitásan a vád tárgyává tett bűncselekmények közül csak a súlyos testi sértés büntettének kísérlete tekintetében állnak fenn a Be. 221/A.§ szerinti közvetítői eljárás feltételei, hiszen a garázdaság vétsége nem tartozik a Be. 221/A.§ (1) bekezdésében felsorolt bűncselekmények körébe. A bíróság álláspontja szerint a vádban szereplő bűncselekmények anyagi halmazatban állnak, így az egyes cselekmények tekintetében külön – külön van lehetőség arra, hogy a bíróság vizsgálja a közvetítői eljárás lehetőségének feltételeit.*

Ehhez kapcsolódóan meg kell említeni a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 3/2007. BK véleményének VI/3. számú pontját, amely eligazítást nyújthatna a kérdésben. A Vélemény szerint, *ha az elkövető ellen több bűncselekmény miatt folyik eljárás, de a bűncselekmények csak egy része képezheti közvetítő eljárás tárgyát, akkor nyilvánvalóan nem remélhető, hogy a terhelt és az akár ugyanazon, akár más-más sértett között maradéktalan lesz a közvetítő eljárás által célzott konfliktusrendezés. Ezért ilyenkor az ügy közvetítői eljárásra kerülése általában célszerű.*

Azt gondolom, hogy ez egy sajtóhiba, mert úgy lenne helyes, hogy ilyen esetekben általában *nem* célszerű a közvetítői eljárásra utalás.

Még ha bizonytalan is a gyakorlat, érdemes úgy irányítani, hogy helyezzük előtérbe a sértetti érdeket és akár az ügyek leválasztásával, illetve elkülönítésével adjunk lehetőséget a mediációra, de vizsgáljuk azt is, hogy valójában milyen teher alól mentesül az a vádlott, akivel szemben több és esetleg súlyosabb bűncselekmény miatt folyik az eljárás, amely a büntetőjogi felelősség megállapítása esetén egyébként is súlyos következményt von maga után.

A Be. 221/A.§ koncepciója szerint haladva, az a.) pontban meghatározott feltételek miatt **8** esetben került sor az indítvány elutasítására. A **8** ügyből **5** alkalommal azért nem nyílt lehetőség a mediációs eljárás elrendelésére, mert a terhelt visszaeső volt, míg **3** esetben felfüggesztett szabadságvesztés büntetés, illetve próbára bocsátás hatálya alatt követte el az adott cselekményt. Ez a kérdés nem vet fel értelmezési problémákat, a törvény alkalmazása e tekintetben egyértelmű.

A 221/A.§ b.) pontja talán a törvényhely legproblematisabb része az alkalmazás szempontjából. A b.) pont két fordulatból áll. Az első fordulat szerint az eljárás elrendelésének feltétele, hogy a gyanúsított a *nyomozás során beismerő* vallomást tett, míg a második fordulat alapján *vállalja, és képes a sértett kárát megtéríteni* vagy a bűncselekmény káros következményeit *más módon a sértettnek jóvátenni.*

Ami az első fordulatot illeti, **42** esetben került sor az indítvány elutasítására, a terhelti beismerő vallomás hiánya miatt. Ebből a **42** esetből **35** alkalommal nem tett a terhelt beismerő vallomást sem a nyomozás, sem pedig a bírósági eljárás során, míg **7** ügyben a vádlott beismerte az elkövetést a bírósági tárgyaláson. Mindezekkel ellentétben **3** alkalommal sor került arra, hogy a bíróság felfüggesztette az eljárást a terhelt bírósági tárgyaláson tett beismerő vallomása alapján. A

törvényhely szerint megkívánt beismerő vallomásnak a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának fentebb is hivatkozott véleménye szerint *a nyomozás során kell megtörténnie. Tekintettel azonban arra, hogy a terhelt a nyomozást követő vádemelési szakban is még csak gyanúsított, így a Be. 221/A. § (3) bekezdés b.) pontja értelmében a vádemelési szakban tett beismerő vallomással is teljesül e törvényi feltétel. Az eljárás későbbi szakában tett beismerés azonban e törvényi feltételnek már nem tesz eleget.*

További kérdéseket vet fel a beismerő vallomás tartalmi értékelése, mivel ebben a körben is eltérő határozatokat olvashatunk, annak ellenére, hogy a kollégiumi állásfoglalás ebben az esetben egyértelműen rögzíti, a beismerő vallomásnak ténybelinek, és a bűnösségre is kiterjedőnek kell lennie. Részletesen taglalja a megbánás tartalmi elemeit, és kiemeli, hogy a pusztán ténybeli beismerő vallomás, és a jóvátételi tevékenység önmagában nem elegendő.

A b.) pont második fordulatában meghatározott feltétel miatt 4 esetben került sor az indítvány elutasítására. Ezek között az ügyek között találunk olyat, ahol fogalmilag kizárt volt a jóvátétel lehetősége, olyat ahol a terhelt nem volt abban a helyzetben, hogy megtérítse a sértett kárát, illetve olyat is, ahol egyéb okból nem nyílt rá lehetősége. Ezen határozatok alaposabb vizsgálata előtt azonban le kell szögezni, hogy a közvetítői eljárás lefolytatásának egyik – ha nem a legalapvetőbb – célja a sértett kárának enyhítése, ebből következően pedig a sértetti érdekek legmesszebbmenőkig történő figyelembevétel. Mindez azt jelenti, hogy az eljárás felfüggesztése előtt vizsgálni kell, mit kíván a sértett, mivel lehet kielégíteni a reparációs igényét, ez pedig lehetőséget ad a b.) pontban írt feltételek szélesebb körben történő, tágabban vett alkalmazására. Mindennek következtében a sértett és a terhelt vonatkozásában az eljárás sikere valószínűbbé válik, és a tág értelmezésnek köszönhetően több eljárás szűnhet meg felfüggesztés és mediációs eljárásban született megállapodás után. Ebből következik az eljárásnak egy másodlagos, de nem elhanyagolható funkciója is, a bíróság túlterheltségének csökkentése.

Ami a konkrét jogerős határozatok illeti bizonyos esetben azt olvashatjuk az indokolásban, hogy *a vádlott a nyomozati eljárásban ugyan beismerő vallomást tett, de a bírói szakban vallomását megváltoztatta, másrészt a vagyon elleni bűncselekménnyel okozott kár – a vádlott akaratán kívül eső okból – tettenérés folytán megtérült.* Más jogerős határozat indoklásában az áll, hogy *mivel a sértett a bíróság 2007. május 9. napján tartott előkészítő ülésén úgy nyilatkozott, hogy a kárát a biztosító kifizette, és a vádlottal szemben további kárigénye nincs, közvetítői eljárásnak nincs helye.* Végül egy további határozatban azt találjuk, hogy *a vádlott nem megfelelő anyagi helyzete miatt került sor az indítvány elutasítására.*

Ami az első és a második esetet illeti, azok némiképp összefüggenek egymással és hozzájuk kapcsolódik a lefoglalás esete is. Erre példa a következő határozat, amelyben ugyan felfüggesztésre került az eljárás, azonban az ügyészség a lefoglalás miatt a kezdeményezés elutasítását indítványozta: *Az előkészítő ülésen jelenlévő ügyész úgy nyilatkozott, hogy álláspontja szerint a gépkocsi lefoglalásával a kár megtérült, ezért a közvetítői eljárás lefolytatásának nincs helye.* Valóban igaz, hogy a szűken vett értelmében nincs lehetőség ezekben az esetekben a sértett konkrét kárának megtérítésére, azonban a törvény nem is ezt követeli meg, amikor azt írja a terheltől, *hogy vállalja, és képes a sértett kárát megtéríteni vagy a bűncselekmény káros következményeit más módon a sértettnek jóvátenni.* A mondat második fele egyértelműen fogalmazza meg, hogy nem csak anyagi jóvátételről lehet szó ebben az esetben, hanem egyéb – de természetesen a sértett által mindenképpen elfogadott – módokról, más irányú jóvátételről is, ez pedig megnyitja az utat a mediációs eljárás szélesebb körben történő alkalmazása előtt. (Ez lehetett a törvényalkotó célja is.) Ide tartozik az az eset is, amikor azon alapult az eljárás elutasítása, hogy a terhelt anyagi helyzete nem ad reményt a kár megtérítésére. Ha a jóvátételt a szó eredeti értelmében használjuk, akkor a sértetti elfogadás esetén a kártérítésen kívül egyéb tevékenységek is alkalmasak az eljárás céljának a beteljesítésére.

Minderre példaként szolgálhat a Központi Igazságügyi Hivatal által a mediációs megállapodásokról készített összesítés, amely taglalja az eljárás nem anyagi jellegű jóvátétellel történő megvalósulását is. Ennek alapján – példalózó jelleggel – a következő megoldásokkal találkozhattunk.

- alkoholproblémák kezelése érdekében kapszula beültetése,

- a terhelt rendszeresen támogatja élettársa gyermekeit, közösen nevelik őket,
- közösen családterápiára járnak,
- ha szükséges a sértettet kezelésekre szállítja,
- segíti a sértettet életvitelében,
- a sértett kérése a terhelt tartsa tiszteletben, hogy elváltak,
- vállalja, hogy addiktológiai kivizsgálásnak veti alá magát, és kezelésen vesz részt,
- írásbeli bocsánatkérés,
- a sértett és a terhelt közösen elmentek horgászni,
- pszichológust felkeres és az általa javasolt terápiás kezelésen részt vesz,
- elkerülik egymást, kerülik a közös alkoholfogyasztás lehetőségét, törekszik az alkoholfogyasztásának csökkentésére.

A fenti felsorolásból is megállapítható, hogy ezekben az esetekben sokkal személyesebb kapcsolatról van szó a terhelt és a sértett között, jobban megismerik egymást, a sértettnek valós segítséget jelenthet a terhelti felajánlás, ugyanakkor a terhelt is közvetlenül szembesülhet cselekménye következményeivel.

A pártfogói jelentések azt igazolják, hogy érdemes nagyobb bizalmat adni ennek az új intézménynek, mert nagyobb a vádlottak hajlandósága a bocsánatkérésre és a sértettek nem csak és nem elsősorban anyagi kártérítésben gondolkodnak.

A Be. 221/A.§ c.) pontja a sértett, illetve a gyanúsított hozzájárulását követeli meg. A vizsgált határozatok közül **11** esetben került sor az indítvány elutasítására abból az okból, hogy a sértett nem adta meg a hozzájárulását az eljárás lefolytatásához, ebből a **11** esetből **2** alkalommal nem is volt a cselekménynek sértettje, így eleve nem volt helye az eljárás lefolytatásának, míg **1** esetben a sértett megadta a hozzájárulást, de később visszavonta azt.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának – már fentebb is idézett – 3/2007. BK véleményének VI/1. pontja ezzel kapcsolatban egyértelműen fogalmaz, amikor kimondja, hogy *nyilvánvalóan nem jelent problémát, ha az elkövető több (s egyaránt a közvetítő eljárás tárgyát képezhető) bűncselekményének ugyanaz a sértettje. Ilyenkor, ha valamennyi bűncselekmény tekintetében megvan a terhelt és a sértett kölcsönös hozzájárulása a közvetítői eljáráshoz, akkor annak - az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén - nincs akadálya. Ha azonban csak a bűncselekmények egy részét illetően van meg a kölcsönös hozzájárulás, akkor nyilvánvalóan nem remélhető, hogy az adott személyek között maradéktalan lesz a közvetítő eljárás által célzott konfliktusrendezés. Ezért ilyenkor az ügy közvetítői eljárásra kerülése sem célszerű.*

A 2. pont szerint pedig, *ha az elkövető több (s egyaránt a közvetítő eljárás tárgyát képezhető) bűncselekményének más-más a sértettje és minden sértett viszonyában fennáll a közvetítői eljárást célzó kölcsönös hozzájárulás, akkor nincs akadálya a közvetítői eljárásnak. Ha a kölcsönös hozzájárulás csak a sértettek egy részét illetően van meg, akkor a körben ugyancsak helye lehet közvetítői eljárásnak. Ez esetben ugyanis az adott sértett és az elkövető között a konfliktus rendezés - a közvetítői eljárás folytán - bekövetkezhet.*

Ennek ellenére még a korábbi időszakban született olyan másodfokú jogerős határozat, amely szerint a közvetítői eljárás csak abban az esetben engedélyezhető, ha a feltételek valamennyi sértett vonatkozásában fennállnak.

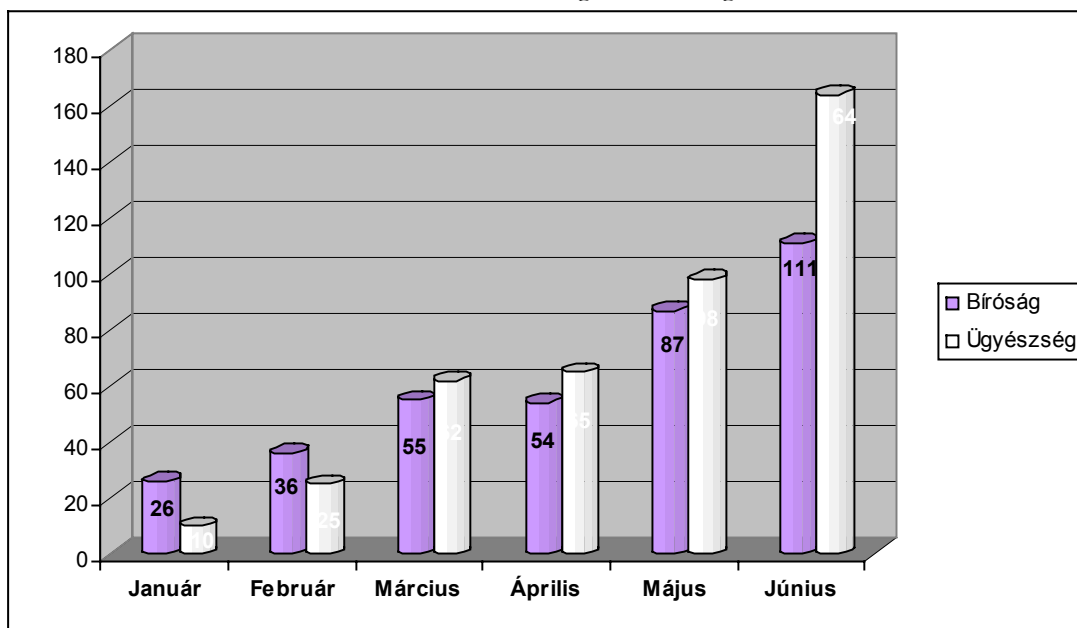
A vizsgált törvényhely d.) pontja szerint az eljárás akkor alkalmazható, ha a *bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére* tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető, vagy megalapozottan feltehető, hogy a bíróság a tevékeny megbánást a büntetés kiszabása során értékelni fogja. Ez a pont a vizsgált szakasz legkevésbé megfogható része és ez kívánja meg az eljáró hatóságtól leginkább a mérlegelést. **11** esetben került sor a d.) pontra történő hivatkozással az indítvány elutasítására.

Végezetül **2** esetben a mediációs eljárás lefolytatását a másodfokú eljárásban indítványozták, ahol arra természetesen nincs mód.

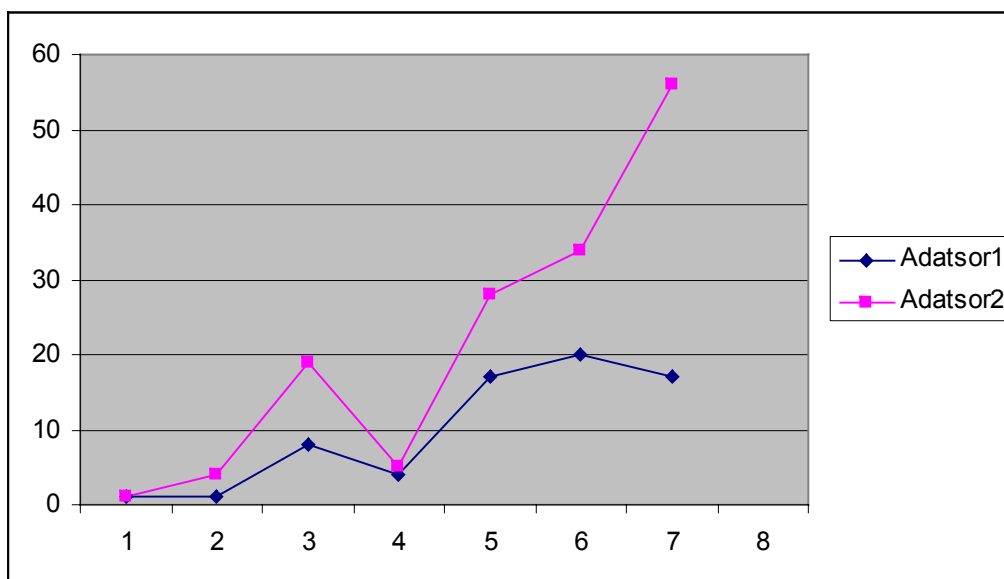
2. Az Igazságügyi Hivatal országos adatai.

A Központi Igazságügyi Hivatal országos statisztikája alapján az állapítható meg, hogy az adott időszakban az egész ország területét alapul véve az ügyészségektől és a bíróságoktól összesen **849** elrendelő határozat érkezett. Ezek közül **460** határozat ügyészségtől, **389** bíróságtól. Az ügyészségi elrendelések aránya hónapról hónapra nőtt a bírósági elrendelésekhez képest. Ez a 2007. januárjában már folyamatban lévő, bírósági szakaszban lévő eljárások miatt várható volt, és megállapítható az a tény, hogy a 2007. január 1-je után indult büntetőeljárásokban már az eljárás korábbi, ügyészi szakaszában döntés születik a közvetítői eljárás alkalmazásáról. Ugyanakkor még mindig nő a bíróságról érkező határozatok száma is.

Érkezett határozatok havonta, az elrendelő hatóság szerinti megoszlásban:

Mindezzel ellentétben a Fővárosra vonatkozó statisztika. A Központi Igazságügyi Hivatal kimutatása alapján megállapítható, hogy az adott időszakban a Főváros területén működő ügyészségeknél 50 elrendelő határozat született, eszerint a bíróságtól (2. adatsor – felső görbe) még mindig több határozat érkezik, mint az ügyészségtől (1. adatsor – alsó görbe):

Ami a főváros illetékességi területén működő bíróságokat illeti, a fenti táblázatokból megállapítható, hogy a 2007. január 1. napja és 2007. június 30. napja között érkezett vádiratok tekintetében **17** esetben nyílt lehetőség a mediációs eljárás elrendelésére még a tárgyalás előkészítése során, míg **10** vádlott esetében az eljárás felfüggesztésére a tárgyalás folyamán került sor. Ugyanebből a szempontból megvizsgálva az összes ügyet, azt állapíthatjuk meg, hogy **32** ügyben, illetve 32 vádlott esetben került sor a mediációs eljárás elrendelésére még a tárgyalás előkészítése során, míg **53** vádlott vonatkozásában az eljárás felfüggesztésére a tárgyalás folyamán került sor.

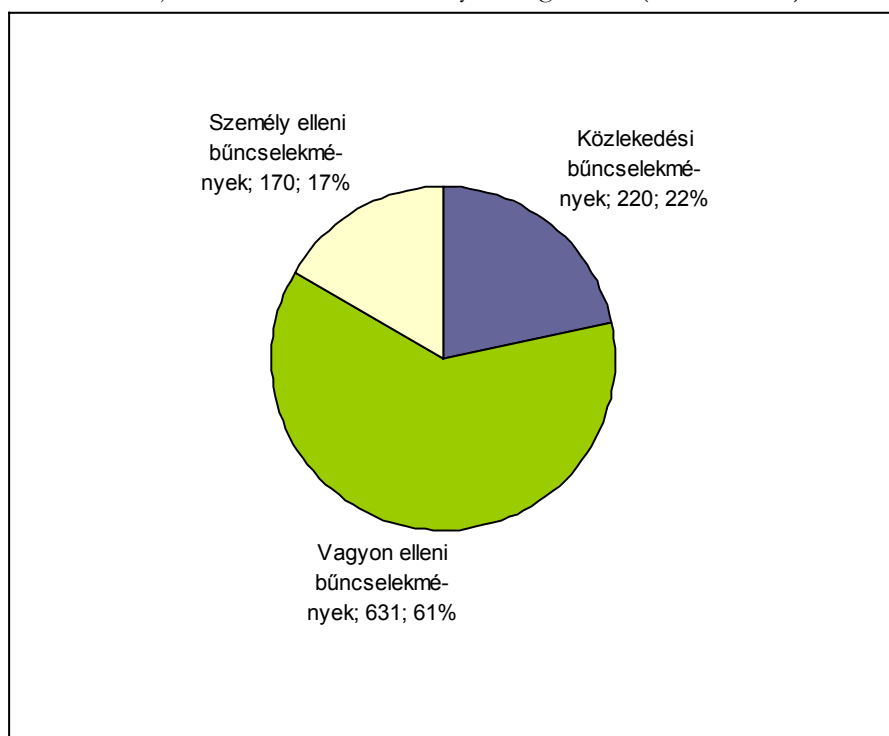
Szerencsésnek mondható, hogy számos esetben függeszti fel a bíróság az eljárást még a tárgyalás előkészítése során, hiszen ez is a tehermentesítést szolgálja. Ugyanakkor az is érthető, hogy az első félév adatai szerint a bíróság részéről az eljárás felfüggesztésére többségében a tárgyalási szakban került sor, mert az új intézmény alkalmazási lehetőségét a folyamatban lévő ügyek vonatkozásában is vizsgálni kellett.

3. Az ügyek típusaival kapcsolatos észrevételek.

Amint az már korábban megállapításra került a Be. 221/A.§-a, illetve a Btk. 36.§-a alapján közvetítői eljárás a legfeljebb ötévi szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett egyes személy elleni, közlekedési, vagy vagyon elleni bűncselekmény miatt indult eljárásban alkalmazható.

A Btk. egyes fejezeteihez kapcsolódóan, az érkezett ügyek típus szerinti megoszlásáról megállapítható, hogy a Főváros területén az adott időszakban **36** esetben vagyon elleni, **26** esetben közlekedési és **22** vádlott vonatkozásában személy elleni cselekmény következtében került sor. Ugyanez országos megoszlásban – a KIH adatai alapján – a következőképpen néz ki:

Közvetítői eljárásra utalt bűncselekmények megoszlása (2007. I. félév)

A közvetítői eljárásra utalt cselekmények közül legjellemzőbbek a lopás (**307 ügy**), a közúti baleset gondatlan okozása (**189 ügy**) és a súlyos testi sértés (**133 ügy**), de magas ügyszámban fordulnak elő más vagyron elleni bűncselekmények is (csalás, rongálás, sikkasztás).

Budapest, 2007. október 24.

Tisztelettel:

Dr. Frech Ágnes